

Τυφώνας λιτότητας στην Ευρώπη

των Jérôme Duval, Damien Millet, Sophie Perchellet*

Η παρούσα κρίση αποτελεί για το ΔΝΤ το ιδεώδες μέσο για να εφαρμόσει στην Ευρώπη τις διαβόητες υπερφιλελεύθερες συνταγές που προσφέρει στις αναπτυσσόμενες χώρες από τις αρχές της δεκαετίας του 1980. Απονομιμοποιημένο από τρεις δεκαετίες διαρθρωτικής προσαρμογής που επέβαλε βάναυσα στους λαούς του Νότου, το ΔΝΤ τοποθετήθηκε και πάλι στη καρδιά του πολιτικού παιχνιδιού από τότε που το G20 ανέλαβε τη διαχείριση της κρίσης το 2008. Ο Νότος ήταν το πρώτο πεδίο μάχης, η Ευρώπη είναι σήμερα η προέκτασή του. Το ΔΝΤ πληθαίνει έτσι τα δάνεια σε μια σειρά ευρωπαϊκών χωρών που συναντούν δυσκολίες στην αποπληρωμή ενός δημόσιου χρέους ξαφνικά διογκωμένου σαν συνέπεια της έντονης οικονομικής επιβράδυνσης και των σχεδίων διάσωσης των τραπεζών, των οποίων το αχαλίνωτο κυνήγι κερδών είχε οδηγήσει στη κρίση.

Το 2007, η Τουρκία ήταν η μόνη χώρα διαστάσεων που προσέφευγε ακόμα στο ΔΝΤ. Πολλές άλλες χώρες (Βραζιλία, Αργεντινή, Ουρουγουάη, Φιλιππίνες...) είχαν ξοφλήσει πριν την ώρα τους το ΔΝΤ για να μην εξαρτώνται πια από τη φορτική κηδεμονία του. Αυτοί οι καιροί των ισχνών αγελάδων έχουν τελειώσει για το ΔΝΤ που άνοιξε τις πιστώσεις του σε καμιά ντουζίνα χωρών της Ευρώπης σε λιγότερο από ένα χρόνο και επεμβαίνει εφεξής σε πολλά μέτωπα. Το ΔΝΤ βλέπει έτσι τα κέρδη του, πέρα από τις πωλήσεις χρυσού, να τετραπλασιάζονται για το ταμειακό έτος 2009-2010 (έκλεισε στα τέλη Απριλίου) και να ανέρχονται σε 534 εκατομμύρια δολάρια, έναντι των 126 εκατομμυρίων δολαρίων για το προηγούμενο έτος. Το να αναθέτεις τη διαχείριση της κρίσης σε έναν οργανισμό που βγάζει τόσα κέρδη από αυτό δεν θα έπρεπε να καθησυχάζει τους πολίτες... Εξάλλου, ενώ το ΔΝΤ επιβάλλει παγώματα –ή ακόμα και μειώσεις- μισθών σχεδόν παντού, ο μισθός του γενικού διευθυντή του, του γάλλου σοσιαλιστή Ντομινίκ Στρωσ Καν, γνώρισε μια αύξηση που ξεπερνάει το 7% κατά το διορισμό του, και έχει σταθεροποιηθεί στο μισό εκατομμύριο δολάρια το χρόνο. Πρώτη χώρα που χτυπήθηκε: η Ουγγαρία το 2008, πριν από την Ουκρανία, την Ισλανδία και τη Λετονία. Κατόπιν, το 2009, η Λευκορωσία, η Ρουμανία, η Σερβία, η Βοσνία, και πιο πρόσφατα η Μολδαβία και η Ελλάδα. Ο κατάλογος των χωρών που ζητούν ένα δάνειο από το ΔΝΤ συνεχώς μεγαλώνει και όλες εξαναγκάζονται να εφαρμόσουν σχέδια λιτότητας που υπαγορεύουν οι χρηματαγορές, το ΔΝΤ και η Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι καταστροφικές κοινωνικές συνέπειες για τους πληθυσμούς θυμίζουν τα διαβόητα σχέδια διαρθρωτικών προσαρμογών, που εφαρμόστηκαν μετά από τη κρίση του χρέους του 1982 στο Νότο. Αυτά τα σχέδια λιτότητας στοχεύουν να συμπίεσουν έντονα τις δημόσιες δαπάνες χωρίς να βάλουν τους κεφαλαιούχους να πληρώσουν ώστε να βρεθούν τα κεφάλαια για να εξοφληθούν κατά προτεραιότητα οι πιστωτές.

Η Ουγγαρία ανοίγει το χορό των προσαρμογών, η άκρα δεξιά μπαίνει στη Βουλή

Τον Οκτώβριο του 2008, αποφασίστηκε ένα σχέδιο 20 δισεκατομμυρίων ευρώ για την Ουγγαρία: 12,3 δισεκατομμύρια ευρώ δανείζονται από το ΔΝΤ, 6,5 από την ΕΕ και 1 από τη Παγκόσμια Τράπεζα. Πέρα από τη μηχανική αύξηση του αποθέματος του χρέους και την άμεση απώλεια σε πληρωμή των τόκων, οι όροι είναι αυστηροί για τον πληθυσμό: αύξηση κατά 5 μονάδες του ΦΠΑ, που είναι σήμερα στο 25%. Νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης που αυξάνεται στα 65 χρόνια. Πάγωμα των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων για δυο χρόνια. Κατάργηση του 13^{ου} μισθού των συνταξιούχων. Η Ουγγαρία, που την κυβερνούν οι σοσιαλδημοκράτες, είχε κατορθώσει να διαφυλάξει ένα αρκετά προστατευτικό κοινωνικό σύστημα. Η δυσарέσκεια του πληθυσμού για την εφαρμογή, κατ'εντολή του ΔΝΤ, τέτοιων μέτρων λιτότητας ωφέλησε τη συντηρητική δεξιά που κατηγόρησε τους σοσιαλδημοκράτες στην εξουσία ότι μετέβαλαν τη χώρα «σε μια αποικία του ΔΝΤ» (1) Και όμως, η νίκη του νέου συντηρητικού πρωθυπουργού Βίκτωρ Όρμπαν χαιρέτιστηκε από την εταιρία αξιολόγησης Fitch Ratings που εκτιμά ότι το κόμμα του, το Fidesz, κερδίζοντας τη πλειοψηφία που είναι απαραίτητη για να τροποποιήσει το Σύνταγμα, «έχει την ευκαιρία να εισαγάγει διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις» (2). Οι σοσιαλδημοκράτες γνώρισαν έτσι μια ιστορική ήττα στις βουλευτικές εκλογές του Μαρτίου 2010 και άνοιξαν μια λεωφόρο στην άκρα δεξιά που μπήκε στη Βουλή για πρώτη φορά με 16,6%.

Η Ουκρανία τιμωρήθηκε από το ΔΝΤ επειδή αύξησε τον κατώτατο μισθό

Το ΔΝΤ ενέκρινε το Νοέμβριο του 2008 ένα διετές πρόγραμμα «διάσωσης» για την Ουκρανία, που ανέρχεται σε 16,4 δισεκατομμύρια δολάρια. Το Μάιο 2010, αυτή η χώρα δεν είχε πάρει παρά μόνο 10,6 δισεκατομμύρια δολάρια από το ΔΝΤ. Γιατί; Επειδή από τότε που ο κατώτατος μισθός αυξήθηκε κατά 20% από την παλιά κυβέρνηση του Βίκτωρ Γιούσενκα στα τέλη Οκτωβρίου 2009, το ΔΝΤ ανέστειλε την εκταμίευση των ποσών. Η επίσκεψη μιας ουκρανικής αντιπροσωπείας στην Ουάσιγκτον το Δεκέμβριο του 2009 δεν άλλαξε τίποτα και η παραχώρηση ενός νέου δανείου παραμένει μπλοκαρισμένη. Η τελευταία εκταμίευση έγινε τον Ιούλιο 2009, εξαιτίας της απουσίας συμφωνίας για τους όρους που το Κίεβο θα έπρεπε να ικανοποιήσει, με το ΔΝΤ να ορίζει στο 6% του ΑΕΠ το προβλεπόμενο για το 2010 δημοσιονομικό έλλειμμα ενώ η κυβέρνηση προτείνει ένα έλλειμμα 10% για να μην σφίξει υπερβολικά τη ζώνη. Η Ουκρανία, που χτυπήθηκε σκληρά από τη κρίση, είδε το ΑΕΠ της να πέφτει κατά 15,1% το 2009 και μοιάζει ακατόρθωτο να περιορίσει το έλλειμμα της στο 6% κατά το 2010 όπως το επιθυμεί το ΔΝΤ. Αναμένοντας τη συνέχεια των εξελίξεων, παραγγέλθηκε στην Ουκρανία να επιμηκύνει την ηλικία

συνταξιοδότησης και να αυξήσει κατά 20% την τιμή του φυσικού αερίου για τους ιδιώτες από την 1^η Σεπτεμβρίου 2009. Εξάλλου, προβλέπονται η ιδιωτικοποίηση και η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών. Τίθεται και πάλι επί τάπητος η ιδιωτικοποίηση μιας χημικής βιομηχανίας λιπασμάτων στην Οδησό, παρά τη στρατηγική σημασία που έχει για τη περιοχή και για το Κράτος, και παρά τις κριτικές που μπορούν να της γίνουν στο περιβαλλοντικό επίπεδο.

Η νέα κυβέρνηση, που ανέλαβε τα καθήκοντά της το Μάρτιο 2010 μετά από την εκλογή στη προεδρία του Βίκτορ Γιανουκόβιτς, ανέφερε τη βοήθεια από το ΔΝΤ μεταξύ των προτεραιοτήτων της (3). Ελπίζει να πετύχει ένα σχέδιο υποστήριξης 19 δισεκατομμυρίων δολαρίων του ΔΝΤ αφού κατάφερε να περάσει από το Κοινοβούλιο ένα προϋπολογισμό 2010 που προβλέπει να μειώσει το έλλειμμα στο 5,3% του ΑΕΠ, κάτω από τις απαιτήσεις του ΔΝΤ. Η αποστολή του ΔΝΤ στα τέλη Μαρτίου 2010, έδωσε την ευκαιρία να προσεγγίσει τη νέα κυβέρνηση εν όψει της επανάληψης της δανειοδότησης που θα συνοδεύεται από μελλοντικές θεραπείες λιτότητας.

Ελλάδα: το λίκνο της δημοκρατίας μαθαίνει τη δικτατορία των αγορών

Ενώ η Ελλάδα, που συνθλίβεται από ένα χρέος ρεκόρ, καλεί την Ευρωπαϊκή Ένωση και το ΔΝΤ να τη βοηθήσουν (4), η εταιρία αξιολόγησης Standard & Poor's κατεβάζει (κατά τρεις βαθμίδες) την αξιολόγηση του ελληνικού χρέους στις 27 Απριλίου 2010. Οι αγορές πέφτουν και οι κερδοσκόποι κερδοσκοπούν πάνω στη πτώση, εντείνοντας τη τάση. Ο πρωθυπουργός Παπανδρέου δήλωνε στις 11 Δεκεμβρίου 2009: «Οι μισθωτοί δεν θα πληρώσουν για τη κατάσταση: δεν θα παγώσουμε ούτε θα μειώσουμε τους μισθούς. Δεν ήλθαμε στην εξουσία για να διαλύσουμε το κοινωνικό Κράτος» (5) Ωστόσο, στις 18 του επόμενου Μαρτίου, ο Παπανδρέου ζητάει τη βοήθεια του ΔΝΤ με αντάλλαγμα μια χωρίς προηγούμενο θεραπεία λιτότητας που επιδιώκει να εξοικονομήσει στη πλάτη του ελληνικού λαού, 4,8 δισεκατομμύρια ευρώ το Μάρτιο 2010, κατόπιν 30 δισεκατομμύρια το Μάιο με ένα νέο σχέδιο, με στόχο να εξοφλήσει τους πιστωτές: στο μενού, πάγωμα των προσλήψεων και μείωση των δημοσίων υπαλλήλων (μεγάλη μείωση του 13^{ου} και 14^{ου} μισθού, μείωση των επιδομάτων, (και ενώ είχαν μειωθεί οι μισθοί κατά 10% τον Ιανουάριο), πάγωμα των συντάξεων, αύξηση του ΦΠΑ από 19% σε 23%, ενώ πρόκειται για έναν άδικο φόρο που πλήττει περισσότερο τους φτωχότερους, αύξηση των φόρων πάνω στο καπνό και στο οινόπνευμα, δραστική μείωση των κοινωνικών προϋπολογισμών, όπως εκείνου της Κοινωνικής Ασφάλισης, κλπ. (6). Τα κοινωνικά δικαιώματα θυσιάζονται στο βωμό των συμφερόντων της «παραδοσιακής τοπικής ελίτ» και των στρατιωτικών δαπανών, που είναι οι μεγαλύτερες στην ΕΕ αναλογικά με το ΑΕΠ της (7). Ο πληθυσμός αντιδρά έντονα και οργανώνει γενικές απεργίες (10 Φεβρουαρίου, 11 Μαρτίου, 5 Μαΐου και 20 Μαΐου 2010) που παραλύουν πολλές φορές τη χώρα.

Και οι Ρουμάνοι κατεβαίνουν επίσης στους δρόμους

Μετά τη Βουλγαρία, η Ρουμανία είναι μια από τις πιο φτωχές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Μάρτιο 2009, η Ρουμανία εξασφάλισε ένα δάνειο περίπου 20 δισεκατομμυρίων ευρώ. 12,9 δισεκατομμύρια ευρώ αυτού του δανείου χορηγούνται από το ΔΝΤ, 5 δισεκατομμύρια από την ΕΕ, 1-1,5 δισεκατομμύριο από τη Παγκόσμια τράπεζα και το υπόλοιπο από πολλούς άλλους θεσμούς, μεταξύ των οποίων η Ευρωπαϊκή Τράπεζα για την ανοικοδόμηση και την ανάπτυξη (BERD). Σε αντάλλαγμα, το Βουκουρέστι δεσμεύεται να μειώσει το δημόσιο έλλειμμά του από το 7,2% του ΑΕΠ το 2009 στο 5,9%, και κατόπιν βλέποντας ότι αυτός ο στόχος δεν είναι ρεαλιστικός, στο 6,8% το 2010. Στο μενού, πάγωμα των συντάξεων και των μισθών με διατήρηση του ελάχιστου μηνιαίου μισθού στα 600 λεί (145 ευρώ μικτά), κατάργηση 100.000 θέσεων δημοσίων υπαλλήλων το 2010, δηλαδή 7,5% του προσωπικού του δημόσιου τομέα. Τα μέτρα λιτότητας, και εδώ επίσης, κινητοποιούν το πληθυσμό. Στις 19 Μαΐου, πάνω από 60.000 διαδηλωτές συγκεντρώνονται μπροστά στην έδρα της κυβέρνησης την ώρα που αυτή ενισχύει το πρόγραμμά της προσαρμογής εξαγγέλλοντας τη μείωση κατά 25% των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων και κατά 15% των επιδομάτων ανεργίας και των συντάξεων, η ελάχιστη από τις οποίες φτάνει ήδη τα 85 ευρώ. Επιπλέον, η κυβέρνηση προβλέπει να μειώσει με διάταγμα τα οικογενειακά επιδόματα καθώς και τις βοήθειες που δίνονται στα άτομα με ειδικές ανάγκες από την 1^η Ιουνίου 2010. Επιστρατεύουν για μια ακόμα φορά τους πιο αναξιοπαθείς για να πληρώσουν τη κρίση, ενώ αποφεύγουν επιμελώς να φορολογήσουν το κεφάλαιο: το ποσοστό του φόρου επί των εισοδημάτων των εταιριών έπεσε κατά 9 μονάδες, περνώντας από το 25% το 2000 στο 16% το 2009.

Οι Ισλανδοί αρνούνται να πληρώσουν για τους υπεύθυνους

Πριν από το περίφημο σύννεφο της ηφαιστειακής στάχτης που παράλυσε τον ευρωπαϊκό ουρανό για μερικές μέρες το 2010, η Ισλανδία έγινε πρωτοσέλιδο της επικαιρότητας με την πολύ σοβαρή κρίση της το 2008. Η ανεργία πέρασε από το 2% τον Οκτώβριο του 2008 στο 8,2% το Δεκέμβριο του 2009. Το Κράτος έσωσε τις τρεις κυριότερες τράπεζες της χώρας από τη χρεοκοπία κάνοντας το ίδιο τεράστιο χρέη, και δεν μπόρεσε να εξασφαλίσει την αποπληρωμή των ολλανδών και βρετανών κατόχων τίτλων. Ένας νόμος «*Icesave*», που υιοθετήθηκε στα γρήγορα στα τέλη του 2009 και υποστηριζόταν από το ΔΝΤ, ζήτησε από τον ισλανδικό λαό να εγκρίνει την εξόφληση αυτού του χρέους που χρησίμευε για να σώσει τις ένοχες τράπεζες. Μετά από μια μεγάλη λαϊκή κινητοποίηση, αυτός ο νόμος απορρίφθηκε από πάνω από το 73% του πληθυσμού στο δημοψήφισμα του Μαρτίου 2010. Μια έκθεση της SIC (Special Investigative Commission) που παρουσιάστηκε τον Απρίλιο στο Κοινοβούλιο διαπίστωσε την ευθύνη ορισμένων διευθυντικών στελεχών μεγάλων τραπεζών

καθώς και μελών της προηγούμενης κυβέρνησης, μεταξύ των οποίων και του πρωθυπουργού κατά τη τραπεζική κρίση του 2008. Ο David Oddsson, που διοικούσε τη Κεντρική Τράπεζα το 2008, το έσκασε πριν από τη δημοσίευση αυτής της έκθεσης και ξεφεύγει έτσι από τη δικαιοσύνη της χώρας του. Τέσσερις παλιοί διευθυντές της τράπεζας Kaupthing, μεταξύ των οποίων ο πρώην πρόεδρος της Hreidar Mar Sigurdsson, συνελήφθησαν κατά την άφιξή τους στο Λουξεμβούργο όπου κατοικούν. Ο Sigurdur Einarsson, πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου, αυτοεξόριστος στο Λονδίνο, είναι αντικείμενο εντάλματος σύλληψης της Ιντερπόλ.

Συμφωνώντας με το ΔΝΤ, η Ευρωπαϊκή Ένωση υπαγορεύει τις επιθυμίες της στις κυβερνήσεις και τους επιβάλλει εξαιρετικά αντιλαϊκά μέτρα. Το Νοέμβριο του 2009, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δάνεισε τη Σερβία (200 εκατομμύρια ευρώ), τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη (δάνειο 100 εκατομμυρίων ευρώ), την Αρμενία (δάνειο 65 εκατομμυρίων ευρώ και 35 εκατομμύρια σε επιχορήγηση) και τη Γεωργία (επιχορήγηση 46 εκατομμυρίων ευρώ).

Πανικόβλητα από τη κερδοσκοπία πάνω στο χρέος, και πριν καν παρέμβει το ΔΝΤ, τα Κράτη ενεργούν από μόνα τους με αποτέλεσμα να προβλέπονται αντικοινωνικές μεταρρυθμίσεις στην Ισπανία, στη Πορτογαλία, στην Ελλάδα, στην Ιρλανδία, στην Ιταλία... Παντού αυτές οι θεραπείες λιτότητας συμπιέζουν τα μισθολογικά εισοδήματα και προφυλάσσουν το μεγάλο κεφάλαιο που ευθύνεται για το καπιταλιστικό αδιέξοδο. Παντού οι λαοί κινητοποιούνται και αυτή είναι η μοναδική ελπίδα. Είναι κατεπείγουσα ανάγκη για όλους εκείνους που θέλουν να αντισταθούν αποτελεσματικά στη καπιταλιστική λογική να δράσουν για την ενοποίηση αυτών των αγώνων.

- (1) Από την ουγγρική εφημερίδα Magyar Nemzet
- (2) www.lefigaro.fr/flash-eco/20...
- (3) www.lesechos.fr/info/inter/a...
- (4) Γίνεται τότε λόγος να της δανείσουν κατεπειγόντως 45 δισεκατομμύρια ευρώ, 15 από τα οποία από το ΔΝΤ.
- (5) www.mondialisation.ca/index.php?...
- (6) Βλέπε την ανακοίνωση τύπου του διεθνούς cadtm: www.cadtm.org/Soutien-a-la-r...
- (7) «Η μεταβίβαση 26 μαχητικών αεροπλάνων F-16 από τις ΗΠΑ και 25 Mirages 2000, γαλλικών μαχητικών αεροπλάνων, αντιπροσώπευσε το 38% του όγκου των ελληνικών εισαγωγών». Βλέπε SIPRI, Μάρτιος 2010: www.sipri.org/media/pressrel...

* Στελέχη του διεθνούς CADTM